MERHÂŠITTEE TIŊGÂ

Toollâđ uáppeiguin peeivi tâi oho, kuás uáppeeh pyehtih škoovlân monnii olssis merhâšittee tiiŋgâ tâi kove tiiŋgâst. Pyehtivetteđ iärvádâllâđ, kiäs tiiŋgah kuleh. Jyehi uáppee muštâl tiiŋgâst já tast, mondiet tot lii sunjin tehálâš. Pyehtivetteđ meiddei väldiđ vyeimikuuvijd tiŋgâiguin.

MÁTTÁÁTTÂLLÂĐ JYEHI MÁNUPPAJE TIIJME ALGÂTIERVÂTTÂS MONNII UĐĐÂ KIELÂN

Mättáättâllâđ jyehi mánuppaje tiijme algâtiervâttâs monnii kielân. Luuhâmpaje loopâst puohah láá oppâm tiervâttâs love uđđâ kielân.

PUĐÂLDIĐ ŠKOOVLÂ TIÄTUKOOLBÂID SIERÂ KIELÁID

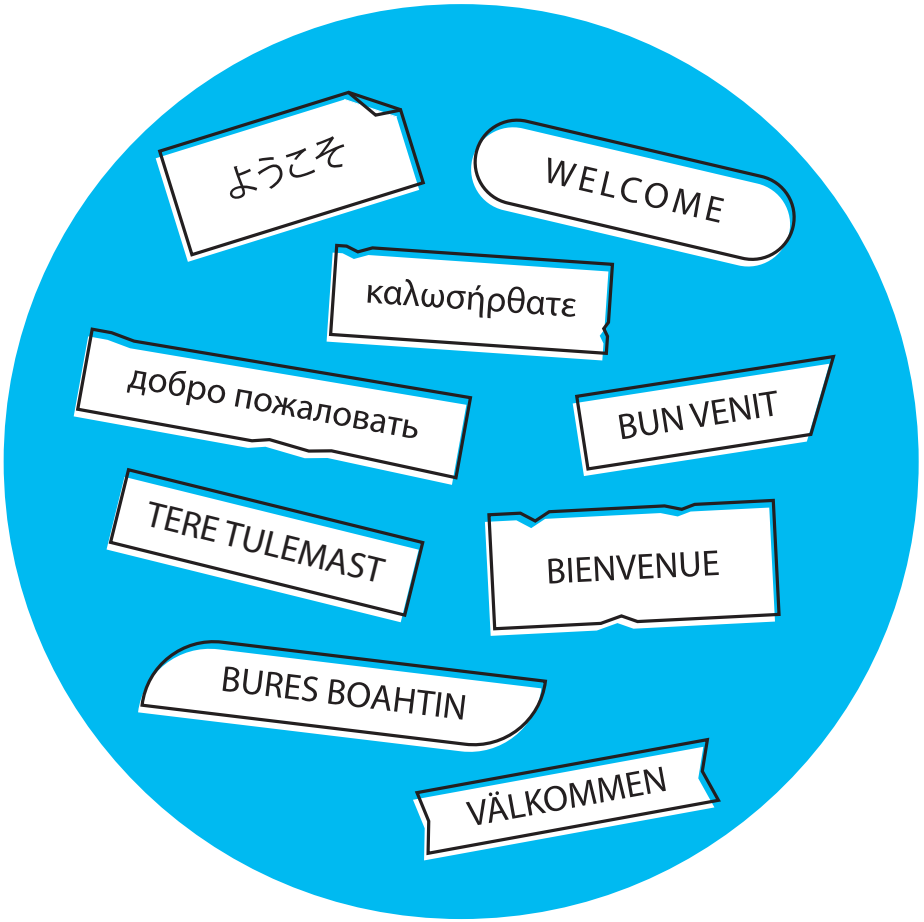

IDENTITEETPITTÁSPELLÂ

Rähtiđ juávhoin identiteetpittáspeelâ.
Smiettâđ, mii taha juáhháást ohtâgâs.

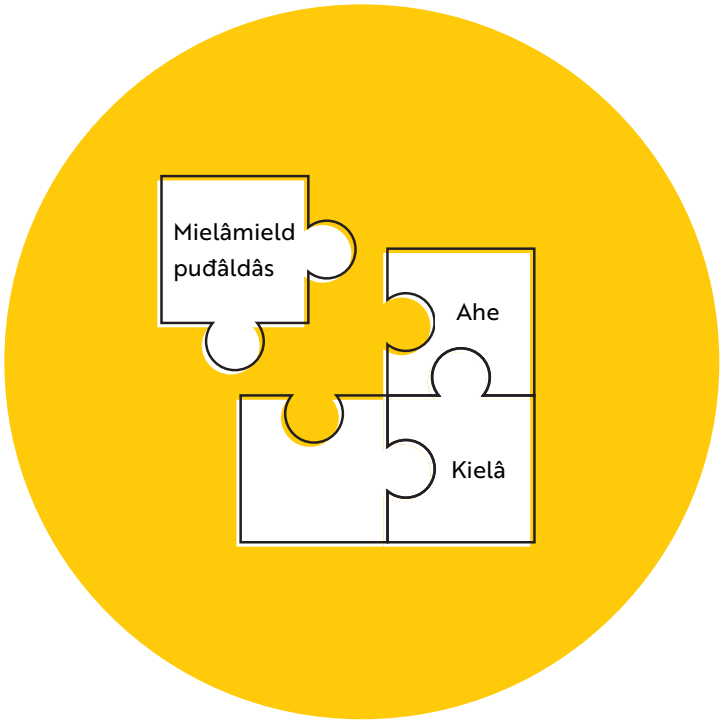

JUHLEH

Tain hárjuttâssáin puáhtá pyereest ravkkâđ uáppeid fáádán já toos, maid sij jo tietih fáádást. Hárjuttâs puáhtá kevttiđ, ko oppum fáddá kiärduduvvoo.

Toohâđ fáádást nuuvt maŋgâ koččâmuš ko luokkaast láá uáppeeh. Jyehiđ uáppeid koččâmušpápárijd já ton maŋa pieijâđ muusik čuoijâđ. Uáppeeh väzzih luokkaast, ko muusik čuájá já uáppeeh oceh paarâ, ko muusik nohá. Kuohtuuh koijâdeh koččâmuš nubijnis vuáruluvâi já suoi smiettâv oovtâst vástádâsâid koččâmuššáid. Paje nuuhâm maŋa uáppeeh-uv pyehtih utkâđ koččâmušâid nubijdis.

MAID KIELÂID LUOKKAAST SÁRNUH?

Moh kielah luokkaast sárnojeh? Rähtiđ juávhust sarnum kielâin poster, mon häämih uáppeeh uážžuh jiejah valjiđ. Poster puáhtá leđe ovdâmerkkân kielâkaatâ, kielâmeerâ, kielâmuorâ tâi kielâalme. Pieijâđ poster uáinusân.

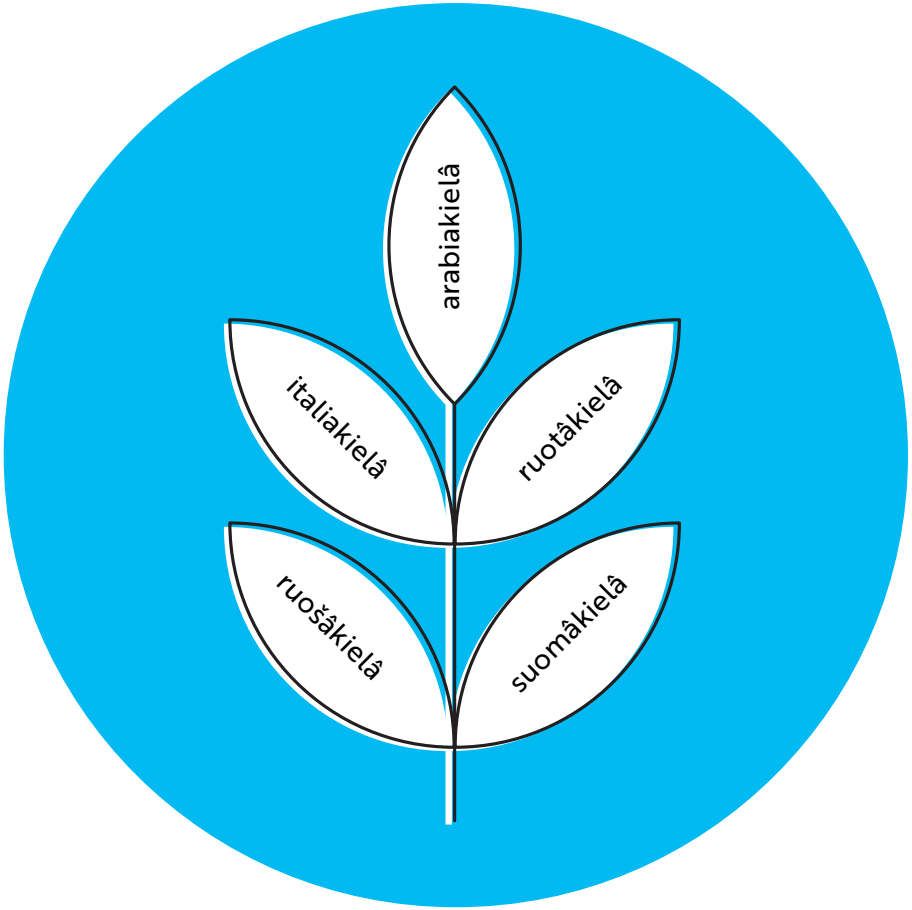

EUROOPLIJ KIELÂI PEIVI LII 26.9.

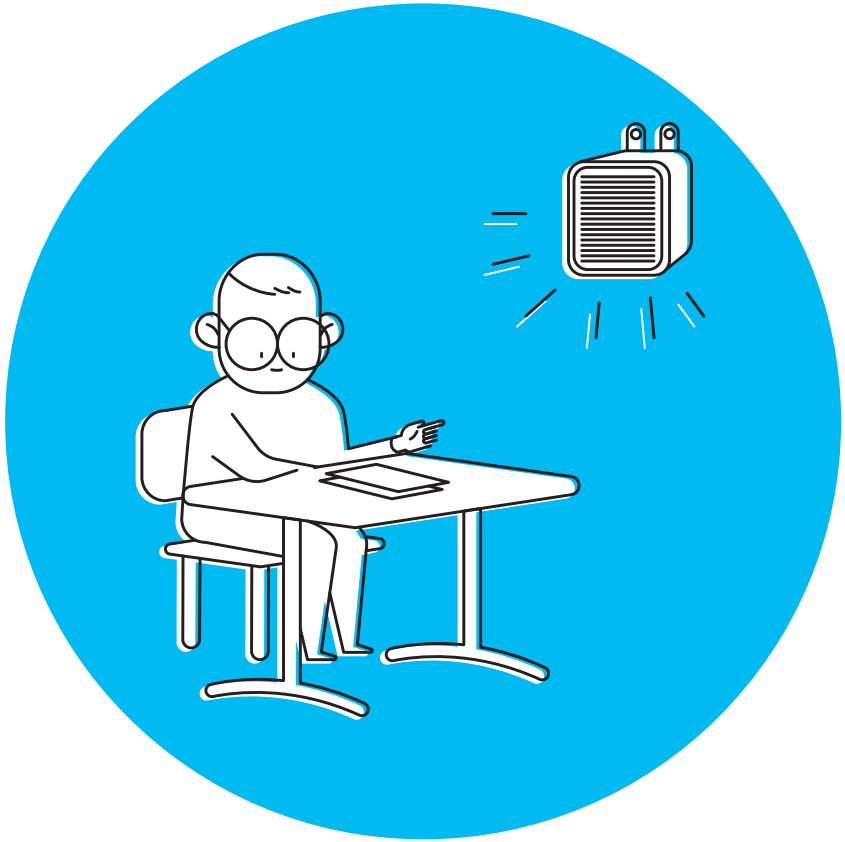

Eurooplij kielâi peivi lii 26.9. Porgâđ oho ääigi uáppeiguin já pargeiguin kulluuttâsâid jieškote-uv kielân. Ko kulluuttâs puátá, smiettâđ juávhoin, mii kielâid tot lâi. Iberdij-uv kiinii, maid kulluuttâsâst ettii? Kulluuttâsah pyehtih leđe táváliih, škoovlâ aargân lahtojeijee viestah.

KALLE KIELÂ TII ŠKOOVLÂST SÁRNUH?

Lasettiđ jieijâd škoovlâ nettisijđoid tâi eres viestâdemuálán tiäđu tast, kalle kielâ škoovlâst sárnuh. Tiätu puáhtá leđe teevstâ, kove, video tâi liiŋkâ häämist.

VIJSES CEELHÂRÁIĐU

Valjiđ mon peri oppâamnâs kirjeest, tiätukirjeest tâi neetist ceelhâráiđu, mii lahtoo oppâmnáál fáádán. Savâstâllâđ ceelhâráiđust, nuuvt ton siskáldâsâst ko kielâst-uv, 15-20 minuttid. Savâstâllâm puáhtá algâttiđ koijâdmáin: Maid uáináh ceelhâráiđust?

Puohporree vuorâččâsâst láá pyereeb máhđulâšvuođah cevziđ täälvi paijeel ko maŋgâ eres päikkiloddeest.

ŠKOOVLÂ STOOVLIH

Tarkkuustâllâđ škovlârakânâs stoovlijd. Maggaar stoovlih sierâ soojijn já sierâ ulmuin láá? Kost láá enâmus stoovlih, kost iä lah stoovlih? Mon stuárráh ja mon hámásiih stoovlih sierâ ulmuin láá aanoost? Tutkâđ meiddei, maggaar stoovlih škoovlâin lijjii tovle já maggaar stoovlih škoovlâin láá olgoenâmijn. Nabai magareh puátteeääigi škoovlâ stoovlih láá uáiniđ?

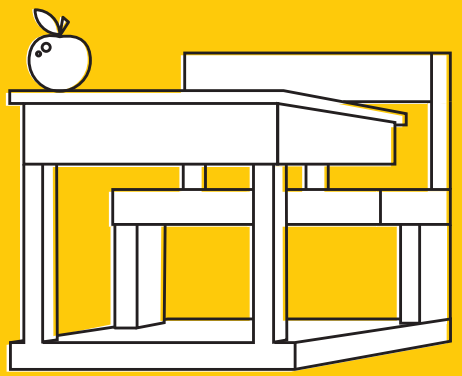

SAVÂSTELLEE RADDALÂSAH

Ornijduđ kyevti raddalâsân nuuvt, ete juáhháást lii paarâ jieijâs puotâ. Savâstâlmist puáhtá ovdâmerkkân hárjuttâllâđ dialog tâi savâstâllâđ tast, maid oppim onne – máhđulâšvuođâin ij lah meeri. Savâstâllâđ paaráin ton räi ko máttáátteijee addel meerhâ, já talle molsođ paarâ. Nubbe raddalâs oro sajestis, ko vist nubbe liihâd. Raddalâs keejist leijee uáppee sirdâšuvá raddalâs nube kiäčán.

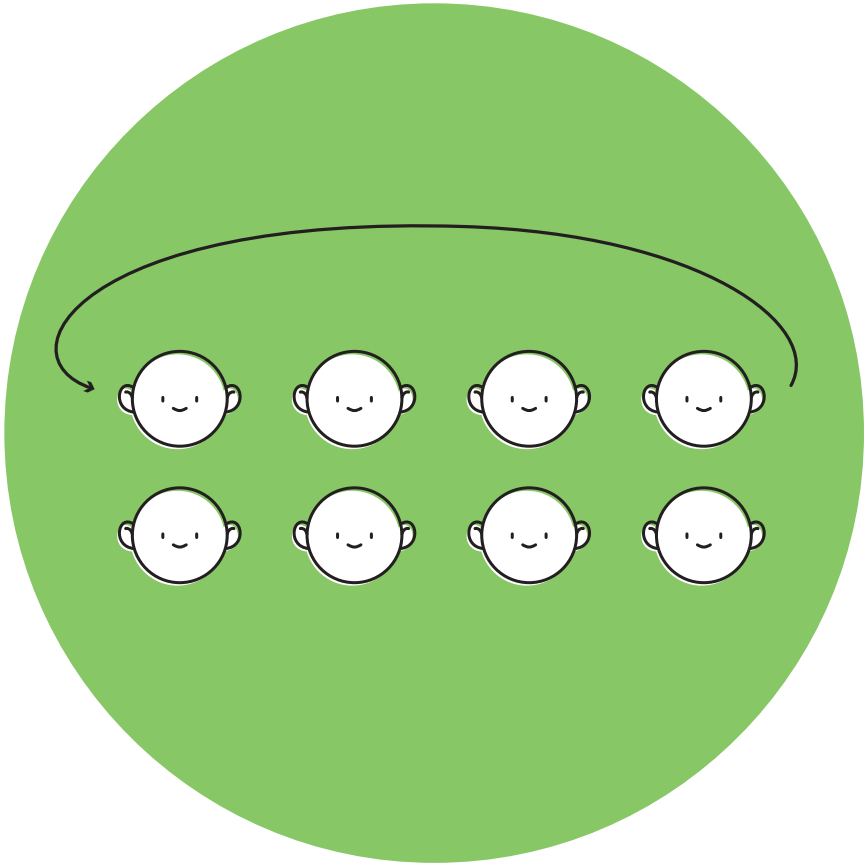

6.11. LII RUÁTÁLÂŠVUOĐÂ PEIVI

Kuldâliđ juávhoin Modersmålet sång já jurâdiđ pirrâ škoovlâ já ton aldapirrâs - Maid ruotâkielâlii tij kavnâvetteđ?

KUÁVLUKIELÂI JÁ KIELÂI ČUOVÂKOVEPEIVIKIRJE

Rähtiđ juávhoin čuovâkovepeivikirje peeivi ääigi kevttum kielâin já kuávlukielâin. Pyehtivetteđ kuvviđ meiddei jieškote-uvlágán kielâkevttimtiilijd, ovdâmerkkân viestâ vuolgâttem. Čuovâkovepeivikiirján puátá kove lasseen čielgiittâs tast, maggaar kielâkevttimtile kooveest lii. Čuággiđ kuuvijd luoka ohtâsii čuovâkovepeivikiirján digitaallii palvâlusvuođun.

TUÁVÁDÂHKÁRTTÁ

Hárjuttâllâđ tuávádâhkáártá rähtim uáppeiguin. Uáppeeh uážžuh valjiđ juávhuin, mon fáádást sij rähtih tuávádâhkáártá. Ko fáádá uážžu valjiđ jieš, hárjuttâllâm lii motivistee. Huámášiđ, ete tuávádâhkáártá puáhtá iäläskittiđ meiddei kuvijguin.

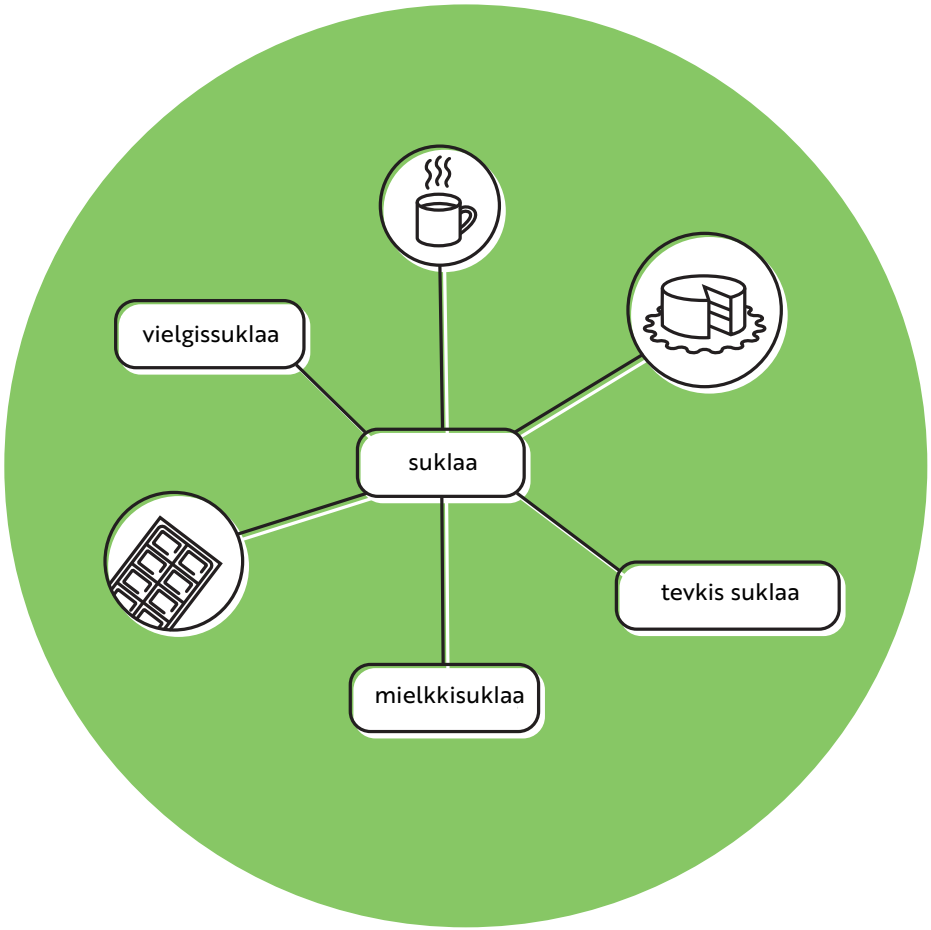

KULTTUUR JIEŊÂVÄÄRI

Savâstâllâđ juávhoin kulttuurij pirrâ jieŋâvärikove iššijn. Moh äähih kulttuurijn láá uáinusist? Ko leppeđ ráhtám listo kulttuurij uáinojeijee aašijn, sárnuđ kulttuurij uáinimettumis aašijn, moh láá ohtâvuođâst kulttuur uáinojeijee oosijd. Kulttuur uáinimettumis uásih láá ovdâmerkkân áárvuh, ibárdâsah já oskomušah.

MÁTTÁÁTTÂLLÂĐ JUÁVHOIN SEVIMIJD

Mättáättâllâđ juávhoin sevimijd. Ovdâmerkkân ucâmáin suomâkielân "viittomakielen alkeet" kávná oonâid seevvimkielâ mättáättâlmân.

Mättivetteđ-uv kiäčudiđ, maid seevvim meerhâš?

VUOLGÂT JUÁVHUINÂD POSTÂKOORTÂID OLGOENÂMÁID

www.postcrossing.com

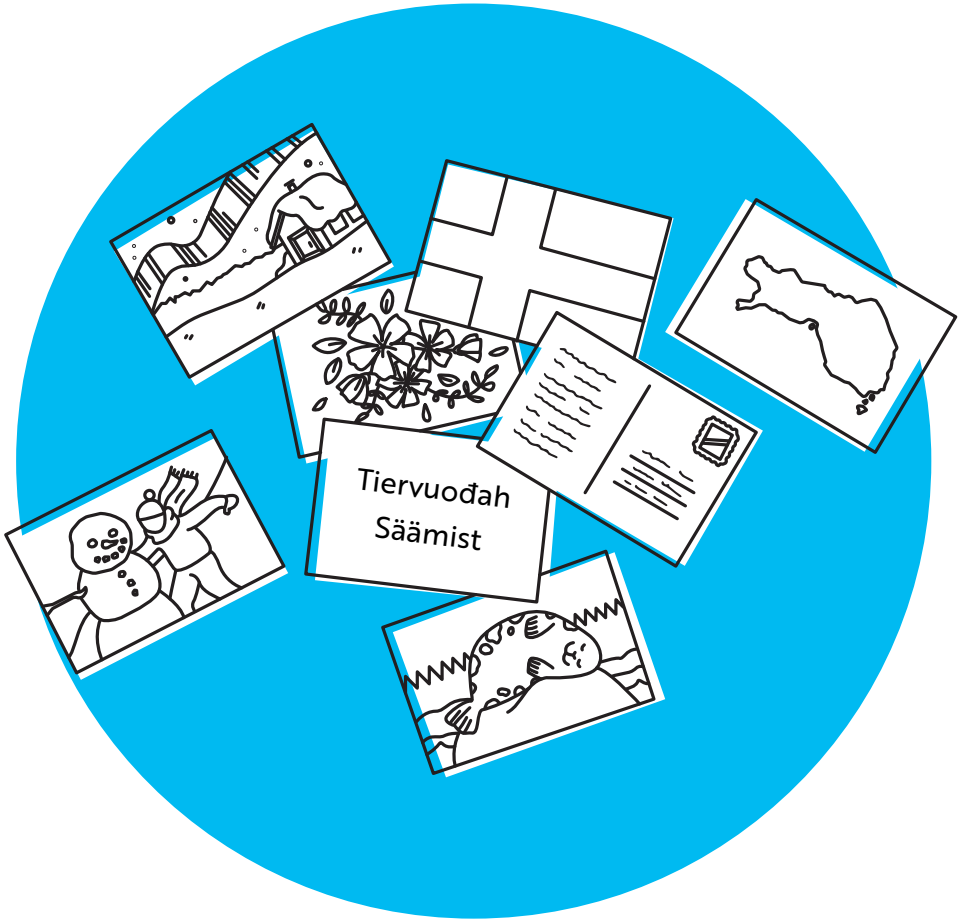

RAAJIJD RASTELDITTEE PROOJEEKT

Porgâđ juávhoin oppâamnâsraajij rasteldittee proojeekt. Proojeekt puáhtá leđe ovdâmerkkân maaŋgâkielâlii já -kulttuurlii mälistemkirje čuággim, škoovlâ tâi luoka maaŋgâkielâlii oovdânpyehtimvideo rähtim tâi maaŋgâkielâlii pitá nuottim já koreografia rähtim.

FRAYER MIINSTÂR

Sánáduv oppâm miinstâr tuáimá mon peri oppâamnâsist. Uáppeeh tevdih minstâr oovtâst šleđgâlii vuáđun teikâ viihkon. Uáppeeh oceh väljejum amnâsist olssis uđđâ saanijd já oceh toid miäruštâllâm, synonym sehe utkeh ceelhâráđiđu, moos sääni heivee, já oceh tâi sárguh kove. Juávhust uáppeeh pyehtih jyehiđ ovdâsvástádâs jieškote-uv hárjuttâsâin. Uáppeid puáhtá meiddei jyehiđ kielâoccei juávhoid, moin lii pargon lasettiđ minstârân 2–5 uđđâ sääni jyehi peeivi. Oho loopâst puáhtá toollâđ tiätukišto saanij pirrâ.

MAAILM KULTTUUREH

Smiettâđ uáppeiguin, mii jieškote-uv kulttuurijn lii ohtâsâš ađai universaal. Suogârdâllâđ ton maŋa, lâš-uv toin ohtâsâš aašijn kuittâg mottoom iäru.

Ovdâmerkkân tiervâttem lii universaal, mutâ tiervâttemtäävih láá ereslágáneh eres kulttuurijn. Tiervâttemtäävih láá jieškote-uvlágáneh meiddei kulttuurij siskiibeln.

UUSÂ PAARÂ

Uusâ paarâ -hárjuttâsâst kalga uuccâđ paarâ, kiäst lii jieijâs laapun suáppee lappu. Hárjuttâs suápá nuuvt kielâi ko siskáldâs-uv máttáättâlmân.

Ovdâmerkkâ:

1. Räähti koččâmuš- já vástádâslaapuid fáádást, mii kieđâvuššoo oppâtiijmijn.
2. Jyevi piälán luoka uáppeid koččâmušlaapuid já nube piälán vástádâslaapuid.
3. Uáppeeh kolgâččii kavnâđ jieijâs koččâmušân suáppee vástádâs tâi jieijâs vástádâsân suáppee koččâmuš liihâdmáin já nubijdiskuin savâstâlmáin.
4. Ko uáppeeh láá kavnâm jieijâs paarâid, sij čäälih fáádást uđđâ koččâmuš.
5. Uáppeeh loheh lapuidis já uđđâ koččâmušâs iärásáid.
6. Muulsâiävtulávt laapuid puáhtá siävuttiđ uđđâsist já paarâ kalga uuccâđ uđđâsist.

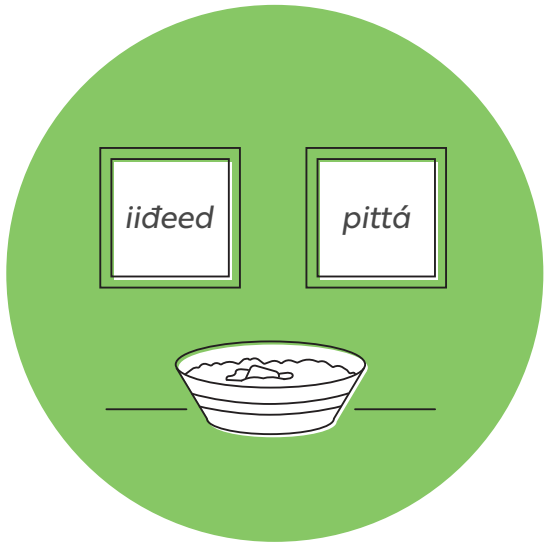

SÄMMILIJ AALMUGPEIVI LII 6.2.

sanosesaameksi.yle.fi

Juhlođ aalmugpeeivi juávhuinâd já máttáättâllâđ sämikielâ.

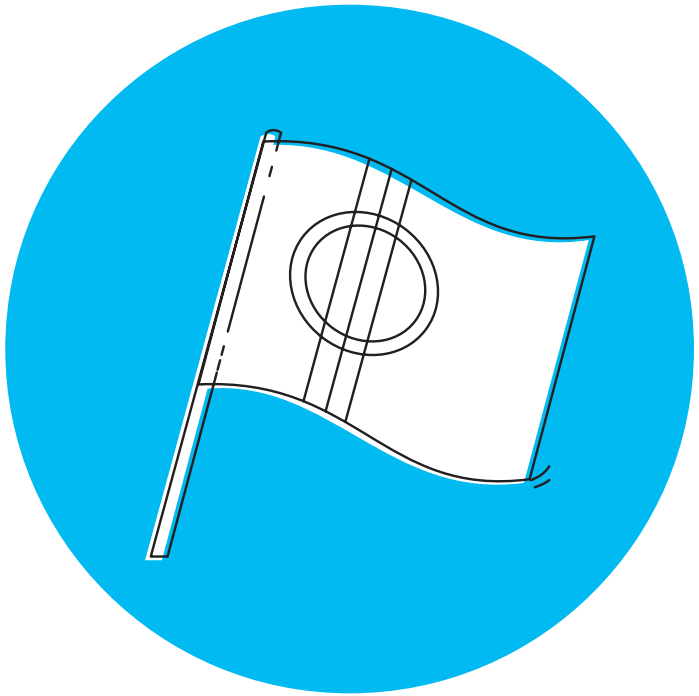

Tiettih-uv, ete säämi liipu ruopsis riegispeeli kovvee piäiváá já čuovjis riegispeeli vist máánu?

MAID KIELÂID KAAVNAH PÄIHISTÂD?

Kaavnah-uv päihistâd paijeel love sierâ kielâ? Väldiđ tuođâštussân kuuvijd tâi paddiđ kavnum kielâid.

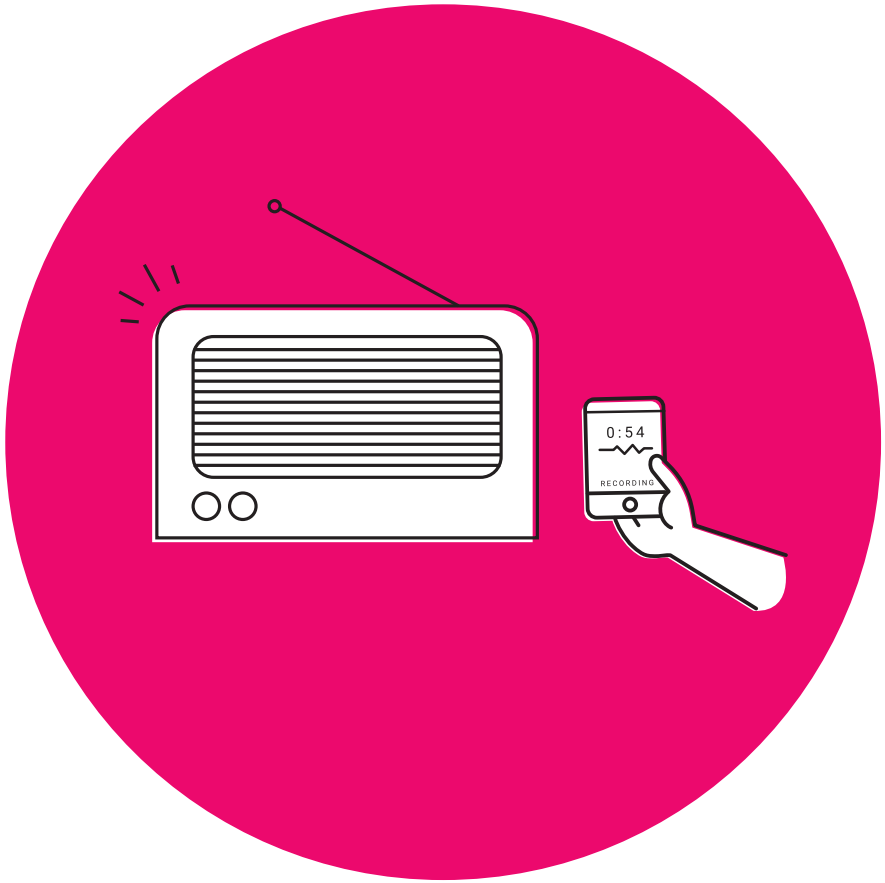

KALEVALA JÁ SYEMMILII KULTTUUR PEIVI LII 28.2.

AAŠIJ VIÄRDÁDÂLLÂM – VENN-DIAGRAM

Diagram puáhtá anneeđ kyevti ääši viärdádâlmân, ovdâmerkkân stuorrâkaavpug já táálunkuávlu, mainâs kyevti persovn, kyevti kielâ tâi kesiluudij já päikkiluudij verdidmân. Diagrammáin puáhtá pyehtiđ uáinusân aašij iäruid já oovtâlágánvuođâid. Diagrammist puáhtá meiddei puđâldiđ plaakaat luoka siäinán.

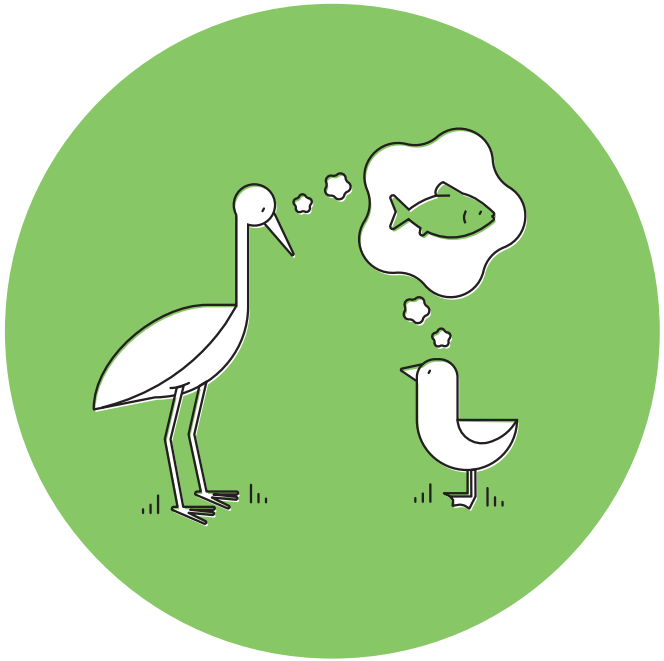

SÁÁRNUH-UV JYELGIPÁÁLU TÂI RUBY?

Rähtiđ uánihis čuákánkiäsuid jieškote-uv kielâi pirrâ, moi spesialmätteeh kávnojeh tii juávhust.

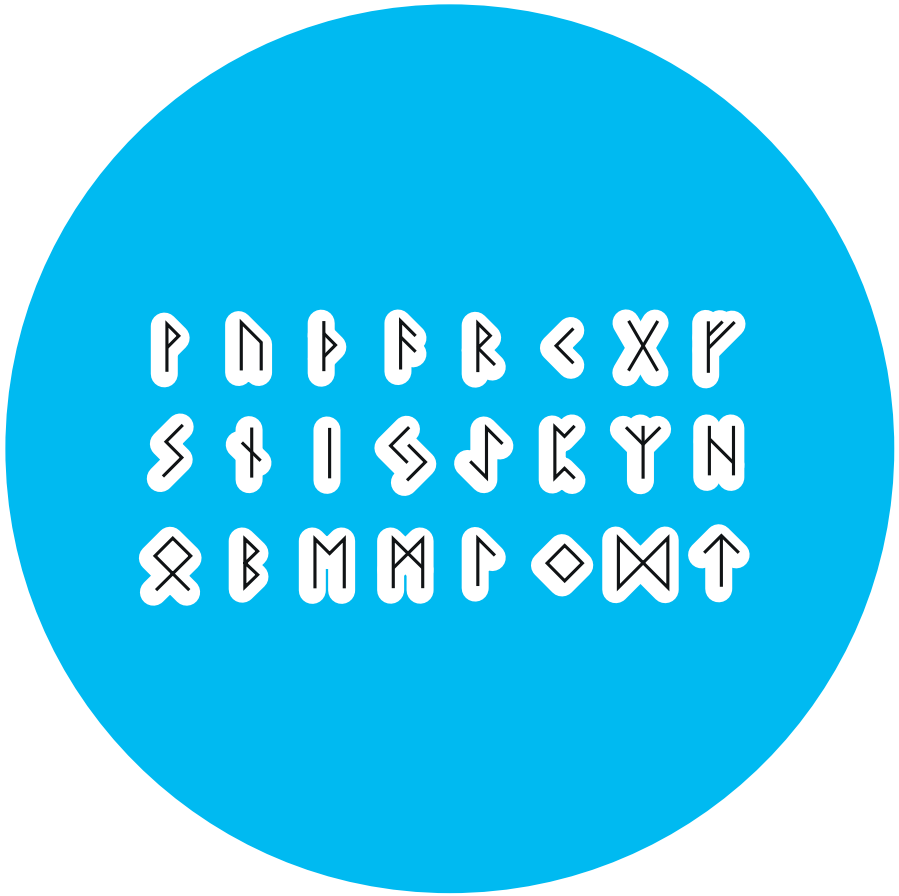

TIETTIH-UV ETE TUST LÁÁ OVDÂVUOIGÂDVUOĐAH?

Rähtiđ oovtâst hárjuttâs, mii rávkká jurdâččiđ vääldi já ovdâvuoigâdvuođâi pirrâ. Máttáátteijee piäjá luoka oovdân lyenilite já addel jyehi uáppei jurmâlum pááppárpitá. Pargon lii leggistiđ pááppár lyeniliitán jieijâs čokkámsaajeest. Luoka ovdiibeln čokkájeijee uáppein láá-uv pyereeb máhđulâšvuođah teividiđ ko maajaabeln čokkájeijein. Maajaabeln-uv puáhtá teividiđ, mutâ tot váátá eenâb roččoom. Hárjuttâs lii šiev laiđiittâs savâstâlmân vääldi já ovdâvuoigâdvuođâi pirrâ.

PAJE AALGÂN JÁ LOOPÂN

Taan tavlustuv puáhtá anneeđ iššeen, ko aalgâtvetteđ uđđâ fáádá kieđâvuššâm. Juuhlijn (korttâ 5) njálmálávt kieđâvuššum fáádáid puáhtá jieŋâlmittiđ tain kirjálijn hárjuttâssáin. Tavlustâhân lii älkkee maccâđ maajeeld, ko munedum fáddá kieđâvuššoo.

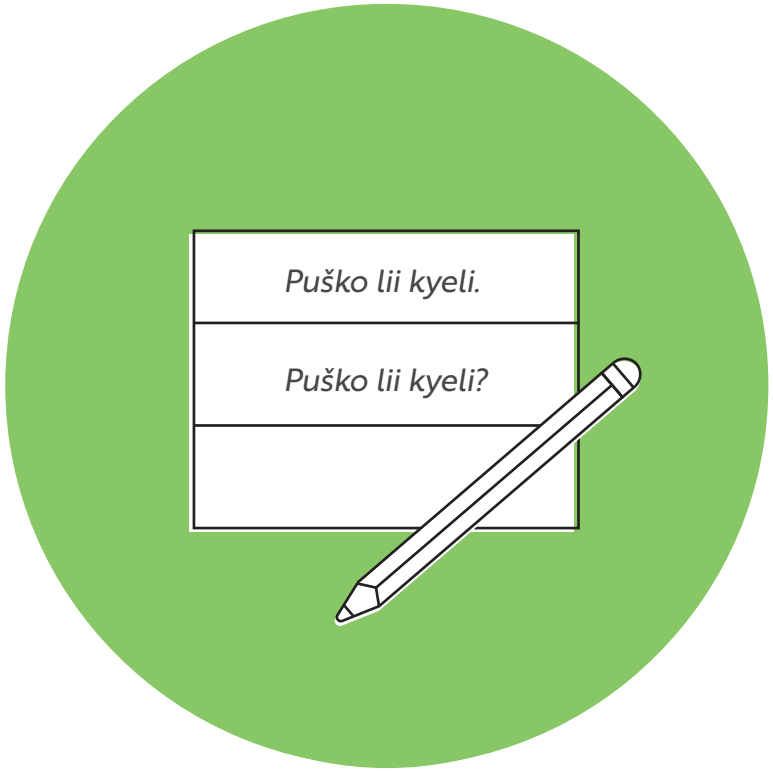

UĐĐÂ KIELÂ

Jyehiđ luoka uccâjuávhoid já jyehi juávkku ráhtá jieijâs kielâ, mii ij lah mihheen olmâ sarnum kielâid. Juávhuh kovvejeh video tiileest, mast kielâ kiävttoo. Videost mottoom puáhtá ovdâmerkkân koijâdiđ kost hiivsig kávnoo já nubbe rävvee olmâ sajan. Loopâst keččâđ videoid luokkain já smiettâđ, mii kielâkevttimtiileest tábáhtui. Mast puáhtá kiäčudiđ, mii tiileest tábáhtuvá, veikâ ij addiigin kielâ?

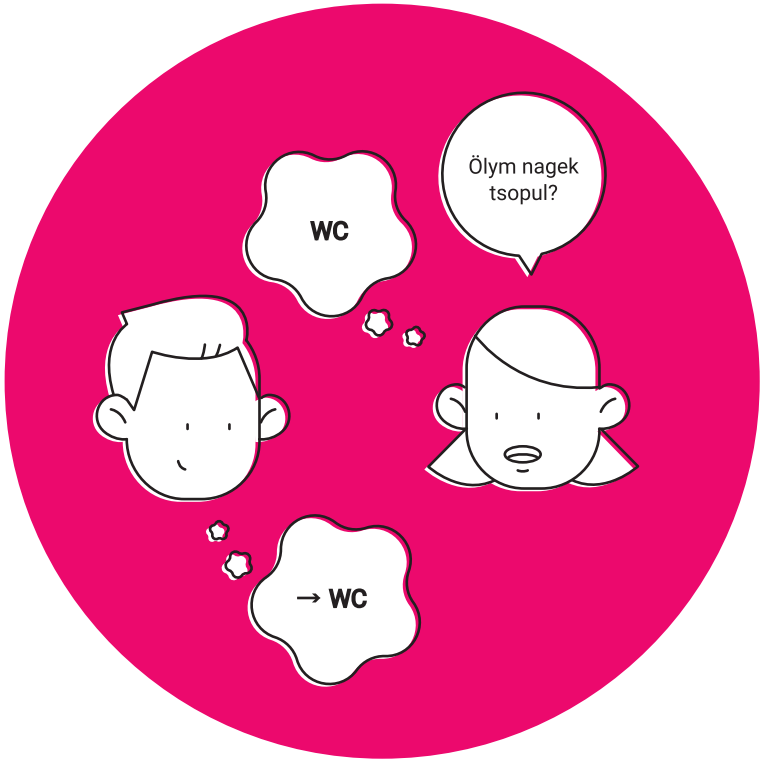

ROMANIJ AALMUGPEIVI LII 8.4.

Uápásmiđ juávhuinâd romanikulttuurân ovdâmerkkân räppij, animaatioi tâi kielâ peht.

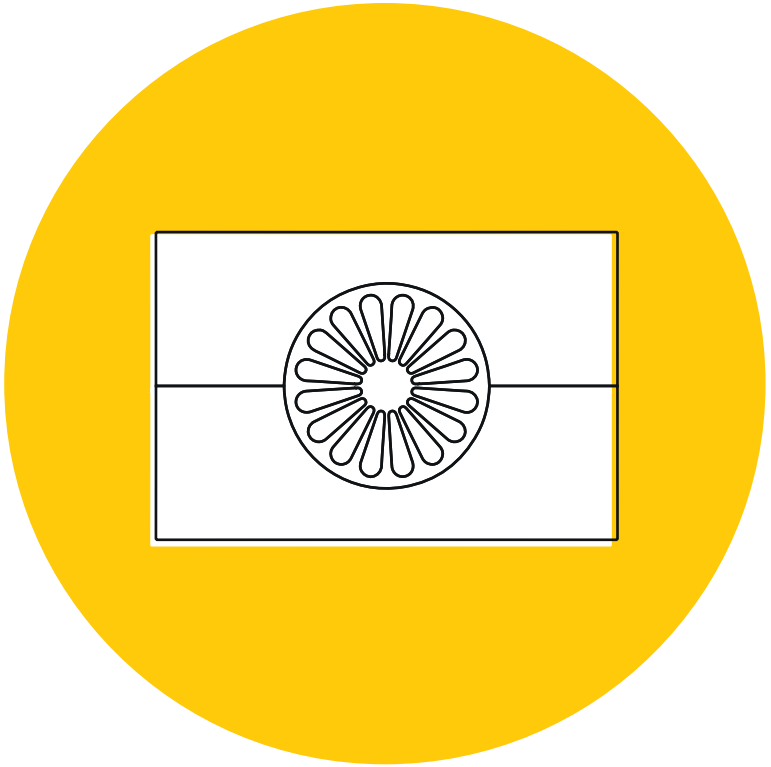

Tiettih-uv, ete romanij liipu čuovjis ivne kovvee alme sehe vuoiŋâlijd áárvuid já ruánáá vist eennâm sehe eennâmlijd áárvuid?

VUÁRULUVÂI MÁTTÁÁTTEM

Valjiđ pitá mättáättâllâmnáál. Mättáátteijee pargo lii čäittiđ, maht vuossâmuš pittá mättáättuvvoo eres juávhu jesânáid. Pittáást occoo tehálumos uási, tahhojeh koččâmušah já suáhuduvvoo kuávdáš tiätu. Čuávuvááh pitáh juáhhojeh juávhoid mättáättemnáál. Aalgâst mättáátteijee já juávhuh mättáátteh vuáruluvâi jyehi nube pitá, mutâ majeláá mättáátteijee mättát algâttempitá já juávhuh mättáátteh loopâid pittáid.

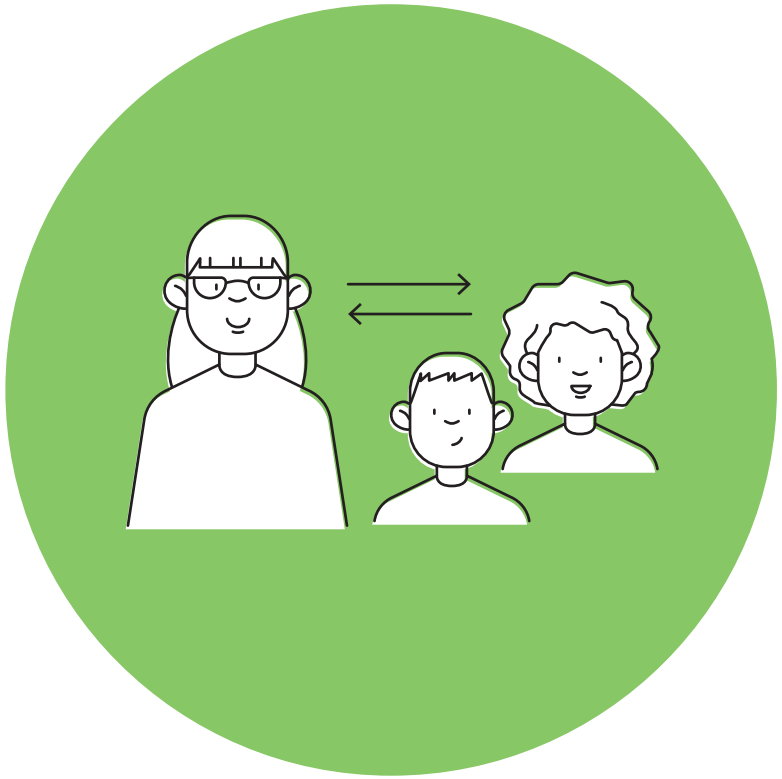

KEČČÂĐ SEEVVIMKIELÂLIJD UĐĐÂSIJD

Maid oppâvetteđ seevvimkielâst čuávumáin uđđâsijd?

ŠKOOVLÂI KULTTUUREH

Škoovlâin láá ereslágán kulttuurliih vuáválâšvuođah eres riijkâin.

Ovdâmerkkân: Láá-uv škoovlâst koskâtiijmeh? Kuás luámuh láá? Mon kuheh láá škovlâpeeivih? Kevttih-uv škovlâkáárvuid? Kevttih-uv olgokammuid siste? Maht sárnuh máttáátteijei? Mon ennuv škoovlâin adeleh liävsuid? Čielgâdiđ, maggaar vuáválâšvuođah škoovlâin láá eres riijkâin já savâstâllâđ tain. Jis haalijdvetteđ, pyehtivetteđ toollâđ oovtâ škovlâpeeivi monnii nube riijkâ kulttuurlij vuáválâšvuođâi mield.

RÁIĐUKOVE

Rähtiđ luhhum pittáást ráiđukove.

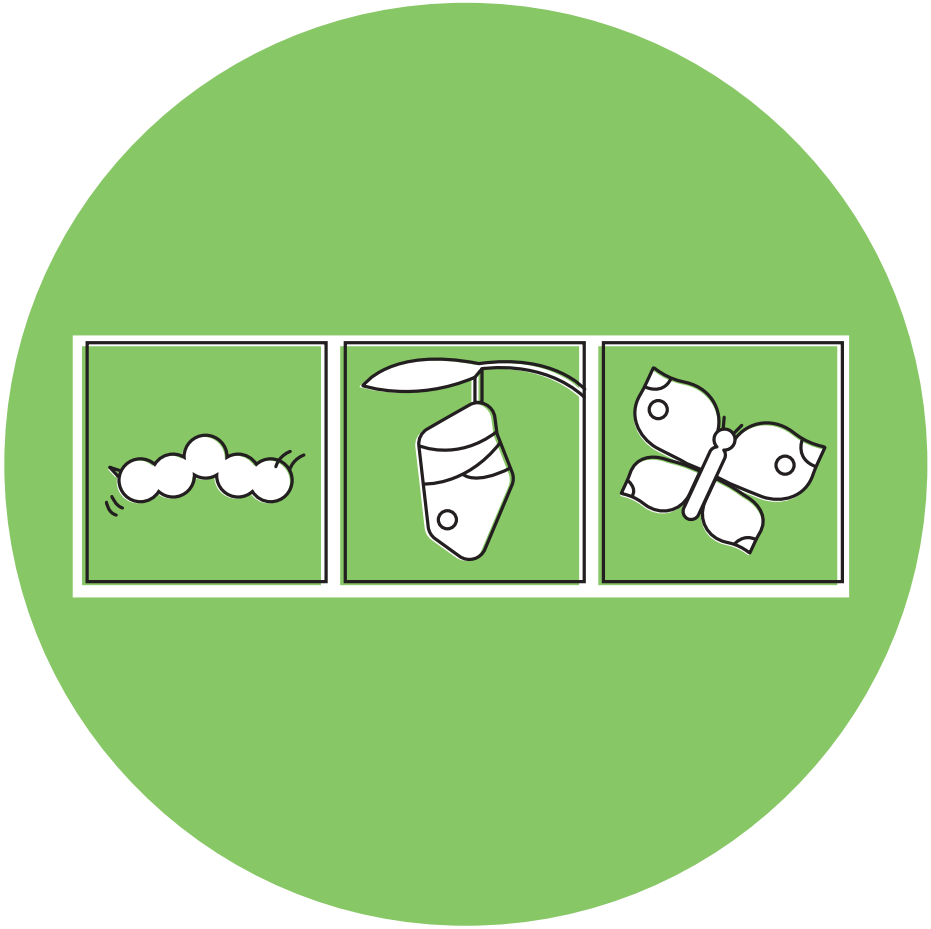

KIELÂ- JÁ KULTTUURPICCA
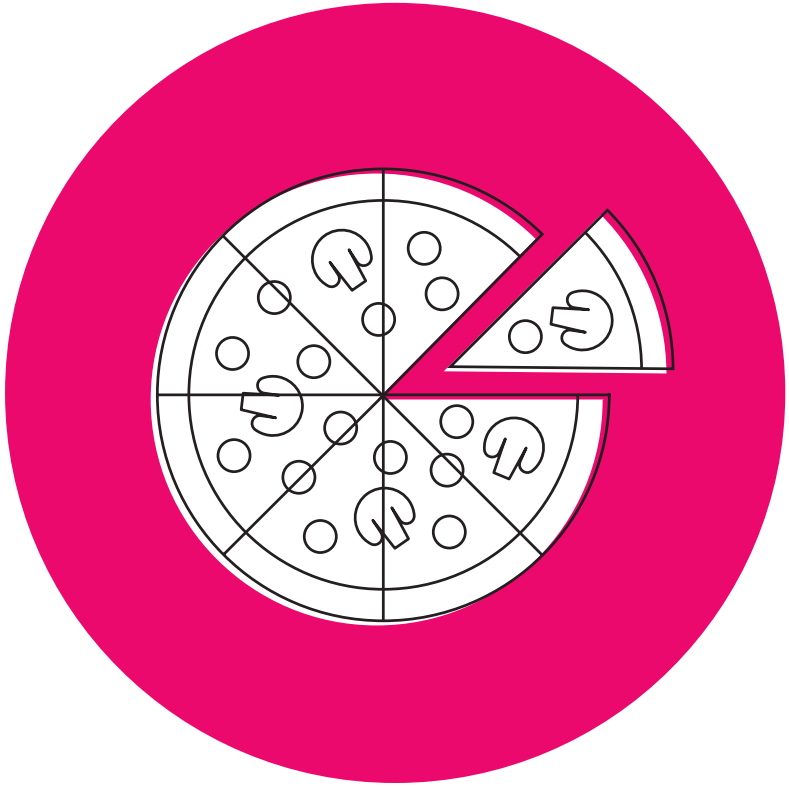
Smiettâđ juávhoin, maggaar digihárjuttâs halijdiččijd oovtâst rähtiđ, mii lohtuuččij kielân, kulttuurân tâi kuohtuid. Digiheiviittâsâid, -ohjelmijd tâi palvâlusvuáđuid puáhtá ovtâstittiđ jieijâs mielâ mield, já hárjuttâsâst puáhtá kevttiđ kove, jienâ, video tâi teevstâ.